

MỐI QUAN HỆ PHỐI HỢP GIỮA LỰC LƯỢNG CẢNH SÁT HÌNH SỰ VỚI VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN TRONG PHÒNG NGỪA TỘI PHẠM BẮT, GIỮ HOẶC GIAM NGƯỜI TRÁI PHÁP LUẬT

NGUYỄN TUẤN ANH*

Trong thời gian qua, tình hình tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật đang diễn biến phức tạp ở nước ta, với sự tham gia của các băng nhóm liên quan đến hoạt động của các loại tội phạm hình sự với những thủ đoạn nguy hiểm. Trước tình hình đó, lực lượng Cảnh sát hình sự cần chủ động phối hợp với các lực lượng thực thi pháp luật khác, trong đó có Viện Kiểm sát nhân dân các cấp để phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật hiệu quả.

Từ khóa: Bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, Cảnh sát hình sự, Viện kiểm sát nhân dân, phòng ngừa tội phạm.

Ngày nhận bài: 21/12/2021; Biên tập xong: 24/12/2021; Duyệt đăng: 27/12/2021

The facts of illegal arrest or detention of people have been complicated in our country in recent years, with the participation of criminal gangs involved by dangerous tricks. To address this serious problem, the Criminal Police force actively cooperate with other law enforcement agencies, including the People's Procuracy into preventing this crime effectively.

Keywords: Illegal arrest or detention of people, the Criminal Police force, the People's Procuracy, preventing crimes.

Trong những năm gần đây, tình hình tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật trên cả nước vẫn diễn biến phức tạp, tiềm ẩn nhiều yếu tố nảy sinh. Đây là một loại tội phạm nguy hiểm và nghiêm trọng trong các loại tội phạm xâm phạm về trật tự xã hội, trực tiếp xâm phạm đến quyền tự do thân thể của công dân được pháp luật bảo vệ. Thực tiễn thời gian qua cho thấy, khi vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật xảy ra thường gây tâm lý hoang mang, lo lắng trong quần chúng nhân dân, ảnh hưởng không nhỏ đến tình hình trật tự, an toàn xã hội, làm giảm sút lòng tin của nhân dân đối với cơ quan bảo vệ pháp luật. Theo số liệu thống kê hằng năm của Cục Cảnh sát hình sự - Bộ Công an, trên phạm vi cả nước trung bình xảy ra 176 vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật. Trong các vụ án này, hầu

hết các đối tượng phạm tội đã lên kế hoạch gây án rất chi tiết, kỹ lưỡng, với sự phân công nhiệm vụ, vai trò cho từng thành viên trong quá trình thực hiện. Hơn nữa, các đối tượng phạm tội thường có tiền án, tiền sự; hoạt động có tính chất côn đồ, hung hãn, liều lĩnh, bất chấp pháp luật. Đặc biệt, đối tượng hoạt động phạm tội sử dụng nhiều thủ đoạn như: Đe dọa dùng vũ lực, dùng vũ lực khống chế nạn nhân (khóa, trói, còng tay, bịt mắt, đánh đập, gây thương tích) với nhiều vũ khí nguy hiểm (súng các loại, lựu đạn, thuốc nổ, hay dao kiếm các loại) để ép buộc nạn nhân về nơi giam giữ và tổ chức giam giữ, quản lý. Một số trường hợp, khi đối tượng phát hiện hành vi phạm tội có nguy cơ bị bại lộ thì chúng

* Thiếu tá, Phó Giám đốc Trung tâm huấn luyện và Bồi dưỡng nghiệp vụ 1, Bộ Tư lệnh Cảnh sát cơ động

thường có những hành vi mạnh động như: Bắt giữ nạn nhân làm con tin; đe dọa giết chết nạn nhân; đưa ra yêu sách với cơ quan chức năng và gia đình nạn nhân...

Đặc biệt thời gian qua, tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật có mối liên hệ chặt chẽ với tội phạm cho vay lãi nặng trong giao dịch dân sự ở khắp cả nước; các mối quan hệ phát sinh trong tranh chấp quyền thừa kế, phân chia tài sản khi ly hôn hoặc mâu thuẫn trong hôn nhân... Với những thủ đoạn tinh vi, hoạt động mang tính mạnh động của các đối tượng phạm tội đã gây ra nhiều hệ lụy xấu trong dư luận xã hội. Chính vì vậy, với vai trò là lực lượng nòng cốt trong công tác đấu tranh tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, Cảnh sát hình sự cần tiến hành nhiều hoạt động để đấu tranh, ngăn chặn tội phạm, trong đó tiến hành phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân các cấp để phòng ngừa có hiệu quả loại tội phạm này.

Hoạt động phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật được xác định là nhiệm vụ chung của cả hệ thống chính trị, trong đó có các cơ quan thực thi pháp luật. Phòng ngừa tội phạm là công việc đầy khó khăn, phức tạp, phải được tiến hành trên phạm vi toàn xã hội và đòi hỏi phải có sự kết hợp đồng bộ nhiều biện pháp, phải phát huy sức mạnh tổng hợp của tất cả các chủ thể phòng ngừa. Trong hầu hết các quy định pháp luật về nhiệm vụ phòng ngừa tội phạm đều có đề cập đến trách nhiệm phối hợp của các cơ quan Nhà nước, các tổ chức chính trị xã hội, các đoàn thể nhân dân, các đơn vị lực lượng vũ trang. Trong đó, Viện kiểm sát nhân dân là một trong các cơ quan bảo vệ pháp luật của Nhà nước, có chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát các hoạt động tư pháp nhằm góp phần bảo đảm cho pháp luật được chấp hành nghiêm chỉnh và thống nhất. Viện kiểm sát nhân dân có vị trí và vai trò rất quan trọng

trong công cuộc đấu tranh phòng, chống tội phạm nói chung và tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật nói riêng. Trong khi đó, lực lượng Cảnh sát hình sự vừa được phép tiến hành các hoạt động điều tra vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật theo tố tụng hình sự, đồng thời cũng tiến hành các biện pháp ngăn chặn loại tội phạm này. Trong quá trình phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, lực lượng Cảnh sát hình sự đã chủ động tiến hành phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân các cấp để mang lại hiệu quả cao nhất. Từ đó, tác động, ngăn chặn, loại trừ những nguyên nhân, điều kiện làm nảy sinh tội phạm này ở nước ta.

Dựa trên Báo cáo tổng kết năm của Cục Cảnh sát hình sự - Bộ Công an từ năm 2017 đến năm 2021, kết quả phỏng vấn với 10 cán bộ có nhiều kinh nghiệm của Cục Cảnh sát hình sự, Viện kiểm sát nhân dân tối cao, bài viết đi sâu phân tích mối quan hệ phối hợp giữa lực lượng Cảnh sát hình sự và Viện kiểm sát nhân dân trong phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật.

Để phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật có hiệu quả, đòi hỏi Viện kiểm sát phải thực hiện một cách chính xác và đầy đủ chức năng, nhiệm vụ của mình trong tố tụng hình sự. Vì vậy, nếu xem xét dưới góc độ vai trò, trách nhiệm pháp lý thì hoạt động phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật của Viện kiểm sát nhân dân về cơ bản phải được thực hiện theo hai hướng chủ yếu: *Một là*, thông qua các công tác để thực hiện chức năng; *Hai là*, phối hợp thực hiện nhiệm vụ phòng ngừa với các chủ thể khác như lực lượng Cảnh sát hình sự. Tuy nhiên, cũng cần phải nói thêm rằng việc phân biệt hai hướng hoạt động như vậy cũng chỉ theo một ý nghĩa tương đối, vì trong khi thực hiện chức năng của

mình đương nhiên Viện kiểm sát nhân dân đã phải có sự phối hợp chặt chẽ với các cơ quan hữu quan và ngược lại, trong quá trình phối hợp thực hiện nhiệm vụ phòng ngừa với các chủ thể khác như lực lượng Cảnh sát hình sự cũng đòi hỏi các Viện kiểm sát nhân dân phải dựa trên cơ sở thực hiện đúng chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn theo quy định của pháp luật.

Trong những năm qua, lực lượng Cảnh sát hình sự đã phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân các cấp thực hiện đúng các quy định về hoạt động điều tra, truy tố, đảm bảo các vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật được tiến hành nhanh chóng, chính xác, đúng người, đúng tội. Thực chất, dưới góc độ hoạt động phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật thông qua các công tác để thực hiện chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp, Viện kiểm sát nhân dân trực tiếp áp dụng các biện pháp pháp lý có tác dụng quan trọng góp phần tích cực vào việc ngăn chặn tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, hạn chế hậu quả thiệt hại do tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật gây ra, kiềm chế, đẩy lùi và từng bước làm giảm tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, khắc phục những nguyên nhân và điều kiện của tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật trong xã hội. Cùng với các biện pháp tác động trực tiếp nhằm đảm bảo cho quá trình khởi tố, điều tra phát hiện và xử lý tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật được nhanh chóng, chính xác, kịp thời theo quyền năng và nghĩa vụ tố tụng, Viện kiểm sát nhân dân còn gián tiếp tác động để áp dụng các biện pháp phòng ngừa tội phạm thông qua việc thực hiện các quyền yêu cầu, kiến nghị, kháng nghị của mình.

Bằng phương thức trực tiếp hoặc gián tiếp tác động để áp dụng các biện pháp đấu

tranh ngăn chặn tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật thông qua việc sử dụng các quyền năng và nghĩa vụ pháp lý của mình trong quá trình tố tụng đã làm sáng tỏ ý nghĩa và tác dụng phòng ngừa của mỗi công tác thực hiện chức năng của Viện kiểm sát nhân dân. Bởi vậy khi đánh giá hiệu quả của hoạt động phòng ngừa tội phạm sẽ không thể nào tách rời kết quả công tác công tố và kiểm sát các hoạt động tư pháp. Điều đó cũng có ý nghĩa là: Để thực hiện có hiệu quả nhiệm vụ phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, đòi hỏi Viện kiểm sát nhân dân phải không ngừng nâng cao chất lượng các công tác thực hiện chức năng, phải hướng trọng tâm các công tác chuyên môn nghiệp vụ vào việc thực hiện nhiệm vụ phòng ngừa tội phạm. Các Kiểm sát viên trong quá trình tiến hành tố tụng cùng với việc đảm bảo không để một tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật và người phạm tội nào không bị phát hiện, xử lý còn có trách nhiệm làm rõ những nguyên nhân và điều kiện phạm tội bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật để kiến nghị áp dụng các biện pháp phòng ngừa qua từng vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật đối với mỗi địa phương nhất định.

Lực lượng Cảnh sát hình sự đã phối hợp tích cực với Viện Kiểm sát nhân dân các cấp trong đấu tranh kiên quyết với tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, triệt phá nhiều vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, góp phần ngăn chặn và kiềm chế sự gia tăng các loại tội phạm này, giữ vững an ninh chính trị và trật tự an toàn xã hội. Theo đó, trong quá trình thực hiện chức năng công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp của Điều tra viên, Cán bộ điều tra thuộc lực lượng Cảnh sát hình sự; các Viện kiểm sát nhân dân phải phát hiện những nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật, trong đó đặc biệt quan tâm phát hiện

những sơ hở, thiếu sót trong công tác quản lý Nhà nước để kiến nghị các cơ quan hữu quan có biện pháp chấn chỉnh, khắc phục nhằm ngăn ngừa tội phạm này xảy ra. Nhờ vậy, Viện kiểm sát nhân dân các cấp đã có nhiều chuyển biến tích cực trong việc quản lý và xử lý tin báo tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật. Một số nơi đã mở hòm thư tố giác tội phạm, thông báo số điện thoại công khai để nhân dân cung cấp tình hình tội phạm, duy trì thường xuyên chế độ trực nghiệp vụ. Thông qua các biện pháp này, lực lượng Cảnh sát hình sự phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân đã khởi tố nhiều vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật để tiến hành điều tra, phối hợp chặt chẽ với cơ quan Công an trong việc phân loại xử lý, nâng cao tỷ lệ xử lý hình sự trong bắt giữ, chống bỏ lọt tội phạm. Lực lượng Cảnh sát hình sự (Điều tra viên và Cán bộ điều tra) đã chủ động phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân bàn bạc với các cơ quan tiến hành tố tụng xác định các vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật trọng điểm để tập trung chỉ đạo điều tra, truy tố, xét xử nhanh nhằm phục vụ yêu cầu chính trị của các địa phương. Trên cơ sở thống nhất của Cơ quan Cảnh sát điều tra (trong đó có lực lượng Cảnh sát hình sự) với Viện kiểm sát địa phương tích cực phối hợp với Tòa án nhân dân tổ chức các phiên tòa lưu động xét xử vụ án bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật nhằm thông qua việc thực hành quyền công tố đối với những vụ án này để tuyên truyền, giáo dục nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của nhân dân. Trong 05 năm qua, đã lựa chọn 125 vụ án trọng điểm về bắt giữ hoặc giam người trái pháp luật đưa ra xét xử lưu động tại các địa bàn phức tạp về loại tội phạm này, trên thực tế rất nhiều phiên tòa được tổ chức tại các những địa bàn có nguy cơ cao xảy ra tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật... Các phiên tòa này đều được chuẩn bị kỹ lưỡng nhằm mục đích tuyên truyền, giáo dục pháp luật, qua

đó đã phát huy được tác dụng trong phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật.

Trên đây là một số nét khái quát về những kết quả bước đầu trong thực tiễn mối quan hệ phối hợp giữa lực lượng Cảnh sát hình sự với Viện kiểm sát nhân dân để phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật. Song qua thực tế, mối quan hệ này vẫn còn một số bất cập và hạn chế. Đó là: Hiện tại còn thiếu các quy định pháp luật về trách nhiệm phòng ngừa tội phạm nói chung và tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật nói riêng của Viện kiểm sát nhân dân trong các công tác thực hiện chức năng. Một số nhiệm vụ, quyền hạn của Viện kiểm sát nhân dân trực tiếp áp dụng các biện pháp phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật chưa được thực hiện đầy đủ hoặc bị hạn chế tác dụng trong thực tiễn. Mối quan hệ phối hợp này có lúc, có nơi chưa được diễn ra thường xuyên; chưa xây dựng được tiêu chí chung để tạo ra một cơ chế phối hợp trong phòng ngừa tội phạm nói chung và tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật nói riêng. Đây cũng chính là những điểm cần khắc phục để mối quan hệ giữa hai lực lượng này đạt được nhiều hiệu quả trong phòng ngừa tội phạm bắt, giữ hoặc giam người trái pháp luật thời gian tới./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Cảnh sát hình sự - Bộ Công an, Báo cáo tổng kết năm về công tác phòng, chống tội phạm từ năm 2018 đến năm 2021, Hà Nội;
2. Bộ luật Hình sự năm 2015 sửa đổi, bổ sung năm 2017;
3. Quyết định số 623/QĐ-TTg ngày 22/10/2010 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược quốc gia phòng, chống tội phạm giai đoạn 2016-2025 và định hướng đến năm 2030;
4. Chỉ thị số 12/CT-TTg ngày 25/4/2019 của Thủ tướng Chính phủ về tăng cường phòng ngừa, đấu tranh với tội phạm và vi phạm pháp luật liên quan đến hoạt động "tín dụng đen".